

REDAKCINĖS KOLEGIJOS TRIBŪNA

(Nr.19)

Redkolegijos vardu

Daiva TAMOŠAITYTĖ

Valdžiai nuo krizės laikų nusprendus, kad kultūra ir švietimas yra našta, padidinus mokesčius kūrėjams, leidėjams ir spaudai, šalį pirmadieniais palikus be dienraščių ir galiausiai ryžusis uždarinėti likusius laisvus rašytinio žodžio židinius visokių strategijų ar nepakankamumo, tokios atseit mažakraujystės aptikimo, metodais, natūraliai kyla klausimas: ar Lietuva yra savarankiška valstybė su savarankiška politika? Garsėja balsų, kad ne. Kaip kitaip paaiškinti nacionalinės televizijos ir radijo, išlaikomo iš mokesčių mokėtojų pinigų, skurdą, kai LRT vadovai ir darbuotojai iš paskutiniųjų stengiasi gerai dirbti darbą, įtikinti, bet vis tiek blogai visoms politinėms srovėms, išskyrus tuos veikėjus, kurie pasirodo kaip šventas popiežius lange ar kurie tam kartui pasirodo naudingi? Bet jei gu nėra savos politikos, nėra ir politizavimo – mėgstamos valdančiųjų klischės priešiui lokalizuoti. Vadinasi, jei visuomenė ne politizuota, tai gal ideologizuota? Daug balsų šaukia, kad ne, juk laisva rinka, darome, ką norime. Tai gal populizuota, kaip mėgsta teigti visuomenės viršūnėlės? Ogi net ir ne populizuota, nes liaudžiai jau seniai kalbama ne tai, ką ji nori išgirsti, o tai, ką nori pasakyti ja manipuliuojantieji, kalbantys patys sau. Nors jau ochlokratija šalyje kvėpėtų! Bet ne. Nei demokratijos, nei oligarchijos, nei ochlokratijos. Nei normalios autokratijos, nors požiūrių judėti to link esama. Žodžiu, nieko aiškaus gryna forma. Tai kas gi mes esame? Keistas istorinių aplinkybių pagimdytas darinys, kuris susideda iš bolševikų palikto transformuoto represinio aparato ir Vakarų pamėteto iliuzinio siekio praturtėti bet kokia kaina, kuriam atstovauja laisvosios rinkos ekspertai ir liberaliai nusiteikę žmonės nuo aukščiausių iki žemiausių visuomenės sluoksnių. Jam vardą dar reikės nukalti. Tokio mūsų istorijoje dar nebuvo. Gal tai pavadintume alienokratija? Išvertus iš graikų, svetimųjų valdžia. Statytiniai visais lygiais džiaugiasi 1990-aisiais prakirstais langais į Europą ir tuo vaidmeniu, kurį jiems suteikia nematomasis bosas. Adrenalinas. Nereikia ir amerikietiško kalnelio.

Kad mūsų šalyje vykdomas socialinis eksperimentas su žmonėmis greičiau parodo rezultatą nei kitur, nieko keista. Taip yra dėl to, kad jis perdėm priešingas natūraliai lietuvių tautos savasčiai. Esame visiškai nepakartojami, nes „mūsų žmogiškieji ištekliai ištis unikalus“, kaip pripažįsta užsienio ilganosiai. Nepakartojami, nes kenčia tai, kas daug kur būtų visiškai nepakenčiama. O kenčia dėl to, kad nesupranta arba nemato galimybių priešintis. Kalbėsiu apie prieš dešimtmetį pradėtą mums skiepyti projektų invaziją, ne, veikiau Projektų Epochą, keičiančių nacijų veidus. Kultūros, švietimo ir akademinio mokslo darbuotojai privalo rašyti projektus, taip įtvirtindami savo konkurencingumą ir pažangumą. Ir ne tik: yra pa-

sakyta, kad taip užsidirbama duona. Projektų rašymas nebėra savanoriškas apsisprendimas, tai išlikimo sąlyga. Projektų tinkamumą nustato ekspertai. O kas nustato tuos kriterijus? Matyt, mistinė „nematoma ranka“, suformavusi naują tarpininkų sluoksnį, įsitvirtinusių tarp meno, mokslo žmonių ir jų kūrybos bei darbo objekto. Tarpininkai skirsto struktūrinės paramos lėšas ir diktuoja sąlygas. Suklestėjusio lobizmo sąlygomis remiamas elektroninis verslas, o vertintojai ir konsultantai sunaudoja daugybę pinigų. Svarbu net ne tai, kad įvairios šio sluoksnio įvaldytos bevertės ar net žalingos strategijos ir planai nusunkia milijonus be jokio rezultato. Projektų rašymas keičia visuomenės santykius ir pamatinius kultūros plačiąją prasme dėsnius. Per dešimtmetį radosi projektininkų žargonas, kurį supranta tik jie patys. Jame mažėja lietuviškų žodžių, o sąvokos virsta neįmenamomis mįslėmis. Pavyzdžiui, „trūksta IS, IRT įrankių“, inovacijų, tarptautinės sklaidos ir ypač gebančiųjų; pagrindinis uždavinys yra „patyrusių tyrėjų gebėjimų stiprinimas, skatinant tarpsektorinį ir tarptautinį judumą“, ir panašiai. Tai ištrauka iš Švietimo ministerijoje vykusio simpoziumo dėl planuojamų prioritetų 2014-2020 metais. Panašūs procesai vyksta visose srityse. Daugėja mįslingų santrumpų iš didži-

kurie projektai verti valstybės dėmesio ir gali sustiprinti Tautos dvasią“. Jau seniai kalbama, kad „Strategijoje 2030“ į kurią orientuoti visi projektai, nėra su žiburiu nerasi ne tik Tautos dvasios, bet ir pačios lietuvių tautos, tik europiečius, euromokslą ir euromėną. Net prieš vieną filharmonijoje vykusį politinį renginį, kuriame dalyvavo aukščiausi valdžios atstovai su prezidente priešakyje, pranešėja pasidžiaugė, kad skambinsiantis pianistas „dažnai grįžta iš JAV į savo Tėvynę Europą“ (ne Tėvynę Lietuvą!). Kitas dalykas, kad ekspertais tapę ir savo kolegoms pinigų skirstantys menininkai ar mokslininkai patenka į nepavydėtiną padėtį, nes šis mechanizmas iš principo kiršina vienus kūrėjus su kitais, tai užprogramuota. Vyksta žiaurios dalybos dėl kaulo, nes taip nusprendė „depolitizuota“ ir labai plaukuota „nematomoji ranka“, kultūros ir mokslo sferą pavertusi ideologizuoto (libertarizuoto) verslo šaltiniu, kurį samsto atitinkamos tarybos. Tai ne tik kūrybinės ir mokslo bendruomenės skaldymas. Neprisitaikiusiam prie naujųjų reikalavimų žmoguiui nebėra kur galvos priglausti, net prie biurokrato ar viešųjų ryšių specialisto krūtinės. Tik prie konteinerio. O kas yra prisitaikęs rašytojas ar akademikas? Bolševizmo laikais tokių, regis, buvo. Neprisitaikiusiems būdavo rengiami „procesai“.

jų raidžių, kodinių posakių, kurie buvo taip mėgstami SSRS ir kurių manėme atsikratę visam laikui. Vartojamos kalbos formulės primena nežinomo ir nesuprantamo kibernetikos mokslo naujoves. Jos suprantamos tik to mokslo vadybininkams. Nūnai kiekvienas poetas, iki šiol su bloknoteliais ramiai sėdėjęs po akacija, dailininkas, žvalgstęsis į debesis, pianistas, prie fortepijono šlifavęs J.S.Bacho partitą, ar žvaigždėtą dangų stebėjęs astronomas privalo tapti idealiu vadybininku, idant suvoktų šią didingą naujųjų laikų kalbą. Kitaip projekto jis neparašys. O jei parašys, neatitiks kriterijų. O jei ir atitiks, gali tekti per kelias valandas daryti nereikalingas pataisas, kurios nesibaigs. Galiausiai įmanu išgirsti atsakymą, kad pinigų, nors projektas ir geras, neužtenka. Geram projektui skirti pinigai gali būti niekam nežinant permesti kitai projekto rengėjų grupei. Ir toliau vis gražiau. Tokia yra akademinio mokslo, švietimo ir kultūros tikrovė. Sprendžiančiose institucijose senokai susiformavo tam tikros koaguliacijos, kurios per projektų finansavimą atsijuoja ir krešina tik tam tikrai ideologijai arba sistemai ištikimas menininkų ir mokslininkų grupes.

Vyksta dar slogesni pokyčiai, siekiantys gilumines kultūros sferas. Štai sukurta Kultūros taryba, nors visos kūrybinės organizacijos tam priešinosi, nujausdamos rezultatą. Prezidentė metiniame pranešime pareiškė, kad tokiu būdu „lėšų kultūrai skirstymas depolitizuotas“. Patys, menininkai, spęskite,

Analogiškai jau išauginta nauja prisitaikusiųjų „gebančiųjų“ karta, tik prie kitų – ES standartų. Neprisitaikę idiotai, pažangos retrogradai, nelaimingi fašistai ir homofobai išmano ikiprojektinę tūkstantmetę kultūrą, suvokia Aristotelio ir A.Dantės kalbą, bet ne tą, kuria reikalaujama rašyti projektus. Argi Aristotelis su A.Dante pajėgtų parašyti projektą? Žinoma, kad ne. Nes jie patys nėra nei inovatyvūs, nei kokių nors sklaidą vykdo. Be to, rašo neaktualia kalba.

Balandžio trečiąją Rašytojų klube vyko įkapių ruošimo dar vienas leidiniui aptarimas: kultūros žurnalas „Naujoji Romuva“ šiais metais iš Kultūros rėmimo fondo negavo nė cento. Pasak jo redaktoriaus Andriaus Konickio, „Juozo Keliuočio įkurtą žurnalą uždarė bolševikai, o Vaidoto Daunio atkurtą – Kultūros rėmimo fondas“. Mat filosofijos mokslų daktarui, puikiam publicistui ir redaktoriui bei projekto vadovei neužteko intelekto, kad sugebėtų parašyti tinkamą projektą; juodviem pritrūko „kryptingumo ir aktualumo, kompetencijos, nesimato persitvarkymo požymių, leidinys akiai prisirišęs prie prieškarinio formato, jis neturi perspektyvos ir net poreikio, nes yra neoperatyvus“. Ilgai buvo aiškinamasi, kas per velnias yra ekspertų verdiktas: „Gebančios visuomenės idėjos sklaida reikalauja inovatyvesnių analizės instrumentų ir specializuotų autorių atrankos“. Tokiu būdu mistinė SRTRF ekspertų nuomonė vienu smūgiu uždarė puikų, intelektualų, kokybišką, savito veido ir istori-

kai vertingą kultūros leidinį, o jo rengėjus, bendraautorius ir net Joną Basanavičių su Levu Karsavinu, kaip ir kitas „Tautos dvasiai“ bei paveldui reikšmingas žurnalo puslapiuose atgyjančias praeities ir dabarties asmenybes, paskelbė negebančiais, tai yra neįgaliais personažais.

Nei juoktis, nei verkti. Gebanti visuomenė – tai ta, kuri į istorijos šiukšlyną vieną po kito išmeta išstisus kultūros sluoksnius ir žmones, nes ateičiai reikalingi tik „instrumentai“ ir „specializuoti autoriai“. Ne, V. Šekspyras su Mikelandželu tikrai nespécializuoti, neprojektiniai. Todėl ne „operatyvumą ir aktualumą“, bet amžinąsias būties vertybes aktualiomis laikantieji jų bičiuliai – tokie pat invalidai. Iš kelių nuolat ant finansinio kracho ribos balansuojančių aukšto lygio kultūros leidinių pirmoji krito „Naujoji Romuva“. Dar išeis nespálvotas, plonas prieškarinio leidybos lygio numeris. Turbūt taps kolekcininkų gaudoma retenybe. O kitus, visą laiką maitinamus bado režimu, pamažu išstums „gebanti spauda“, kurioje specializuoti autoriai svarstys specializuotas problemas ir kurs specializuotą literatūrą (meną, mokslą...). Galiausiai kuris nors vienas projektas taps tobula programa, jam bus pastatytas paminklas, o žodžiai, jei dar liks jų be santrumpų, bus iškalti akmenyje. Ir prasidės aukso amžius.

Nė nenutuokiau, kad alienokratai maršiečiai (atsiprašau, europiečiai) tokie pasiu-tę futuristai. Jų utopijoje gebanti visuomenė – tai visuomenė, gebanti visiškai apsieiti be spaudos visas savaitės dienas, neskaitanti Platono, nesiklausanti Pučinio, ypač nekenčianti poezijos ir atskalūnų menininkų ir mokslininkų. Mat jie amžinai kelia triukšmą, apie kažką mąsto, kalba apie asmens laisvę ir teisę kurti laisvai. Tuos, kurių projektais nepavyko sutramdyti, gali tekti uždaryti, kad visuomenės neužkrėstų pavojingomis idėjomis, pavyzdžiui, apie sielą, kuri yra ne inovatyvi, o amžina, arba kažkokias dvasines vertybes, kurios (siaubas!) nekinta. Tiesa, išraiška, pavidalai kisti gali. Bet jie ne specifiniai, ne investiciniai, ne reglamentuoti, ne ex ante, ne...

Kiekvienas tėstinis meno, kultūros ar mokslo leidinys puoselėja tam tikrą tradiciją, išaugusią iš prigimtinės žmogaus teisės kurti savaime, iš nematomų ir matomų dvasinių prielaidų, iš patirties. Leidinys dažnai tampa vienminčių draugės branduoliu, apie kurį sukasi bičiuliai; meno kūrinys, teorija ar atradimai tampa nuolatinių pokalbių ir malonaus, vaisingo bendravimo priežastimi. Tačiau alienokratai mato, kad tokie laisvos minties ir kūrybos židiniai pavojingi, todėl jie yra išardomi. Net ir virtualioje erdvėje. Taip buvo sunaikintas „Literatūros ir meno“ komentatorių klubas, vienas linksmiausių pasaulyje. Klubo nariai dieną naktį reaguodavo į paskelbtus straipsnius ir mezgė unikalias pažintis. Bet tokie reiškiniai – stichiniai, jiems negalima leisti būti nesuprojektuotiems.

Kol dailūs vadybininkai-operatyvininkai su implantais čiūžinėja po modernius koridorius ir bando suprojektinti visą likusią laisvą būti, sveiko proto nepraradusi šviesuomenė mato tik vieną išeitį: atsisakyti projektų rašymo ir išardyti nieko nekuriančių tarpininkų-cenzorių kastą, sėdinčių žmonėms ant sprando. Nes kiekvienas tikrai kuriantis menininkas, mokslininkas ar leidėjas aiškiai žino, kiek lėšų ir kokių tikslų jam reikia. O tam, kad būtų išsaugota aukštoji kultūra, mokslas ir vertinga leidyba, turėsianti reikšmės lietuviams ir po šimtmečių, būtina valingai atskirti švietimą ir kultūrą nuo verslo inkubatorių ir kitokių baisių vietų, kur auginami marsiečiai.

Irmanto Sidarevičiaus nuotr.

EURAS VIETOJ LITO. PAREMSIME TURTINGESNES ŠALIS

Audrius RUDYS
Ekonomistas, Redkolegijos narys

Artėjant numatomam lito pakeitimui euru, gausėja valdžios atstovų ir šios akcijos apologetų pasisakymų bei straipsnių, demonstruojančių euro privalumus bei ekonominę naudą, kurią Lietuvos verslas ir gyventojai esą iš to gaus. Taip, bus ir tokių. Aš gi laikausi nuomonės, kad lito atsisakyti dar nereikia. Todėl manau, kad žmonėms turi būti paaiškinti ir kiti dalykai, kuriuos euro entuziastai nutyli arba sukan dėntis pripažįsta, tačiau linkę sumenkinti ir/ar palaidinti jų neanalizuoti. Dar kartą noriu atkreipti dėmesį būtent į šiuos minusus.

Andrius MARTINKUS
Filosofas, Redkolegijos svečias

Ukrainos krizė, be jokios abejonės, reikia vertinti globaliame kontekste. Ji yra neatsiejamas 2008 m. prasidėjusios pasaulinės ekonominės krizės epizodas, o Kijevo Maidanų suprastinas kaip vienas iš tokių, regis, skirtingų fenomenų kaip daugiataukstantiniai 2011-2012 m. mitingai Maskvoje, „Occupy Wall Street“ judėjimas JAV, „Arabų pavasaris“, didžiulės minios žmonių Graikijos, Ispanijos, Prancūzijos, Brazilijos, Turkijos miestų gatvėse. Prie šių fenomenų priskirtinas ir didžiausias nuo 1991 m. pilietinio aktyvumo Lietuvoje pakilimas, kurį įkūnija 320 tūkst. piliečių parašų, surinktų už vadinaimo „referendumo dėl žemės“ surengimą. Rusijos įvykdytos Krymo aneksijos fone pilietinį aktyvumą pademonstravo ir aršūs referendumo priešininkai liberalai, kurių lyderiai įstojo į Šalių sąjungą. Prabila apie „teritorinę gynybą“ ir netgi šauktinių kariuomenės atkūrimą. Jei neklystu, dar prieš kelerius metus krašto apsaugos ministras socialdemokratas, kuriam einant pareigas ir buvo galutinai atsisakyta šauktinių kariuomenės samprotavau, kad teritorinės gynybos koncepcija esanti pasenusi, o Lietuvos kariuomenės pagrindinė funkcija NATO karinėje struktūroje būsianti dalyvavimas „taikos palaikymo misijose“. Kas atsitiko, kad Lietuvos politinio elito atstovai ėmė stoti į organizaci-

Bankų paslaugų brangimas. Lietuvos bankas prognozuoja, kad Lietuvos gyventojai ir verslas, kai išnys lito ir euro konvertavimo sąnaudos, sutapsys vidutiniškai 230-240 mln. litų per metus, o bankinė sistema šių pajamų neteks. Bet bankai - ne labdaros organizacijos, o verslo subjektai. Jų akcininkai joki būdu nesusitaikys su tokiu pajamų netekimu ir pareikalaus šias netektis kompensuoti. Tad bankų vadovai bus spaudžiami išlaikyti pelningumą, o tai reikš, kad bus didinami bankų paslaugų įkainiai. Jau dabar pastebimas paslaugų brangimas ir pastangos surinkti pinigų už ką tik galima, ir net už tai, ko paprasta buitinė logika apmokestinti neleidžia. Todėl aišku, kad gyventojai ir verslas kaip visuma dėl pinigų konvertavimo išlaidų sumažėjimo nei laimės, nei praloš. Laimės atsižvelgus gyventojų ir verslo subjektų grupės, tačiau kitos pralaimės. Ir pralaimės bus tos, kurios mažiau konvertuoja, o daugiau naudojasi kitomis bankų paslaugomis. Dažnai ne dėl to, kad labai norėtų, o kad kitaip negali. Dėl valstybės politikos pirmausia.

Pinigų vertės mastelio pakitimo pasekmės. Stambėjant pinigams, tam tikrą laiką (vyresnio amžiaus žmonėms - gana ilgai) gyventojams bus sunku prisitaikyti prie naujo kainų masto ir priimti racionalius sprendimus renkantis prekes ir paslaugas. Daug kas apgaulingai pasirodys gana pigu, nors iš tikrųjų, palyginti su pajamomis ir atsižvelgiant į pirmame šios serijos straipsnyje aprašytą infliaciją, prekės, o ypač paslaugos, bus pabrangusios. Tai lemia neracionalų pirkimą, o toks pirkimas dar pasunkins infliacijos pasekmes. Vis didesnės dalies namų ūkių pajamų ir išlaidų balansas taps neigiamas, tad įprastinių pajamų pritrūks išgyventi iki eilinės pajamų gavimo dienos. Tada sprendimai galimi trys: panauldas kaip santaupti (jei tokių yra), nustoti vartoti (pvz., nustoti valgyti arba vartoti prastesnį maistą) arba pasiskolinti. Aukso amžius greitųjų paskolų teikėjams! Ir padaugėjęs amžių skolininkų būrys.

Per kai kurių šeimų biudžetus kirs ir sukičiamas. Stambėjant pinigams, stambės ir sukičiamas. Dėl 20 litų rimtai „pašyti pinigą“ vargu ar apsimoka, tačiau dėl 20 eu-

ro (o tai tik truputį mažiau už 70 litų) gal jau vertę stengtis ir rizikuoti. Toliau, kol daugybė žmonių nesugebės tinkamai orientuotis, koks naujas pinigų vertės mastelis, sukičiamas atsivers daug platesnės galimybės mulkinti žmones. O pats piniginių kupiūrų stambėjimas ir tai, kad jos bus nelabai pažįstamos daugeliui žmonių (o ypač senyvo amžiaus ir prascia matantiems), sudarys gesresnes sąlygas suklustotų pinigų cirkuliacijai. Ir vėl nuo tokių klastočių labiausiai gali nukentėti pažeidžiamiausi gyventojų sluoksniai ir smulkiausias verslas.

Turtingesnių šalių rėmimas. Įstodami į euro zoną mes nejuociom tampame donorais. Visa euro zonos konstrukcija yra sumontuota taip, kad sąžiningesnės ir atsakingesnės finansinė, ekonominė ir socialinė politika vykdančios valstybės prisiima atsakomybę galiausiai dengti ne tokių sąžiningų ir atsakingų valstybių skolas. Baltijos šalių atžvilgiu - nepriklausomai nuo to, kokią baisią kainą yra pačios sumokėjusios, kol ropšėsi iš krizės. Nepriklausomai nuo to, kad pensijos jose yra keletą kartų mažesnės; gerokai mažesnės ir

vidutiniai bei minimalūs atlyginimai. Ir nuo to, kad dalis jų gyventojų ir verslo (žemdirbių) yra diskriminuojami dėl ryškiai mažesnių išmokų iš ES fondų. Ir nuo to, kad turtingesnės šalys masiškai nusiurbia jaunus, darbingus, palyginti gerą išsilavinimą (kuris kainavo valstybės pinigų) turinčius žmones, palikdamos vis sunkėjančią socialinių išlaidų našta. Kitaip tariant, mes turime aiškiai įsisamontinti, kad, įstoję į euro zoną mes turėsime atiduoti dalį savo BVP prieaugio (o susiklosčius tam tikroms sąlygoms - dalį savo BVP jam neaugant ar net mažėjant) turtingesnės šalims, saugodami jų žmones ir valstybes nuo gyvenimo lygio smukimo. Dažnu atveju - pelnyto.

Anot ekonomisto V.Katkaus, situacija yra analogiška tai, kai daugiabučių gyventojai turi sumesti savo pinigų vykdančios valstybės sudegusio dvaro, kurio savininkai ne ypač stengiasi atstatyti patys ir savo pinigų leidžia puotaudami, pirkdami „Ferrari“ ir „klubinėdami“ Maljorkos Palmoje. O anot V.Kernagio, „Ir mylimam kolkolyje, pakėlę žemės ūkį, mes dainuosim iš širdies“ (iš dainos „Kolorado vabalai“).

LIETUVOS VALSTYBĖ IR DABARTIS

Abiejų Tautų Respublikos padalijimai, be viso kito, buvo nulemti ir kaimyninių monarchijų baimių dėl galimų revoliucinių nuotaukų Lenkijoje ir Lietuvoje plitimo.

Pirmasis pasaulinis karas negailingai nutraukė epochą, amžininių vadintą „Belle Epoque“ - „nuostabiąją epochą“, kai atrodė, jog laisvosios rinkos „nematomai rankai“ pavyko sukurti pasaulį, kuriame užkirstas kelias bent jau didiesiems karams ir kuriame tautos ne kariau, o prekiauja. Vidurio ir Rytų Europoje ant buvusių imperijų griuvėsių žūbtutinėje kovoje susikibo tautinė dvasia ir komunistinė utopija. Viena iš tautų, kuri iš Pirmojo pasaulinio karo sukeltos suirutės išėjo nešina valstybinio raidos vizijų kotroje XIX a. pusėje pabudusi lietuvių tauta. Trečiasis ir ketvirtasis XX a. dešimtmečiai buvo liberalizmo krizės laikotarpis, kai į 1929 m. prasidėjusią Didžiąją depresiją JAV re- agavo griežtai apribodama „nematomos rankos“ laisvę ir paskelbdama vadinamąjį „Naująjį kursą“. Tuo tarpu Vokietijoje įvyksta daug kančių milijonams žmonių vėliau atnešusi nacionalsocialistinė revoliucija, o Lietuvoje 1940 m. pasirodo Antano Maceinos knyga „Buržuazijos žlugimas“. Tais pačiais metais jau prasi- dėjusio Antrojo pasaulinio karo ver- tpetuose žlunga nacionalinė Lietuvos valstybė, kurią pagal susitarimą su nacistine Vokietija okupuota ir aneksuota komunistinė SSRS.

Liberaliųjų „Vakarų“ ir komunistinių „Rytų“ priešprieša Šaltajame kare iš tikrųjų ženklinio stulbinantį globalinį Vakarų ideologijų triumfą. Juk vakarietiški komunistinė ideologija dabar buvo pajungta ir milžiniška Kinija. Nors apie tai nepopuliariai kalbėti, Vakarietų liberalių demokratų ir komunistinės SSRS sąjunga Antrajame pasauliniame kare buvo nulemta ne vien geopolitinių su- metimų, bet ir to, kad reikėjo kovoti prieš „didėsnią blogį“. Kitais žodžiais tariant, sąjunga buvo ir giliau-

sia šio žodžio prasme vertybinė. Konkuruojančios globalias ambicijas puoselėjančios ir išlaisvinto proto vardu kalbančios Apšvietos versijos trumpam susivienijo prieš „svetimą“ - keistą „kraujo ir žemės“ mistiką alsuojantį Vokietijoje išvėsėjusį gaivalą. Jau minėtas A.Maceina, 1948 m. parašęs straipsnį „Liberalizmo kelias į bolševizmą“, gerai jau- tėt šių idėinių brolių giminystę. Todėl komizmo pralaimėjimas Šaltajame kare yra ne „Vakarų“ pergalė prieš „Rytus“ (tikrieji Rytai - pavyz- diu, Rusijos stačiatikių bažnyčia, arba konfucionistinė tradicija Kini- joje, buvo nuakšmiai persekiojami ir naikinami vakarietiškos komunistinės ideologijos), o dviejų vakarietiš- kų globalių pasaulio raidos vizijų kotros pabaiga. Kaip ir Pirmojo bei An- trojo pasaulinių karų sukelti geopoliti- niai sukrėtimai, šaltojo karo pa- baiga tapo lemtinga Lietuvos valsty- bingumui. 1989-1991 m. komunistinė SSRS agnijoje Lietuvos valsty- bė atgimė. Tačiau kokia valstybė?

„Ne už tokią Lietuvą kovojome“, - nepriklausomai nuo to, ką turi omenyje konkretus šiuos žodžius tariantis individas, pačiuose žodžiuose slypi gili prasmė. Juk vargu ar bus didelė klaida pasakyti, kad didžioji dalis tų, kurie daugiataukstantinės minios dainavo Maironio eiles, sto- petuose žlunga nacionalinė Lietuvos valstybė, kurią pagal susitarimą su nacistine Vokietija okupuota ir aneksuota komunistinė SSRS.

Liberaliųjų „Vakarų“ ir komunistinių „Rytų“ priešprieša Šaltajame kare iš tikrųjų ženklinio stulbinantį globalinį Vakarų ideologijų triumfą. Juk vakarietiški komunistinė ideologija dabar buvo pajungta ir milžiniška Kinija. Nors apie tai nepopuliariai kalbėti, Vakarietų liberalių demokratų ir komunistinės SSRS sąjunga Antrajame pasauliniame kare buvo nulemta ne vien geopolitinių su-

AR VĖL TEKS SKAITYTI LIETUVIŠKAS KNYGAS LENKIŠKAI?

(Skirta mano rinktam Seimo nariui Pranui Žeimiui ir kitiems Seimo nariams, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, Lietuvių kalbos draugijos pirmininkams)

Diskusija apie lenkų tautinės mažumos pavardžių ir rytinės Lietuvos dalies, kur gyvena Lietuvos piliečiai - lenkų tautybės žmonės - vietovar- džių rašybą vyksta taip, lyg nusisto- vėjusios LIETUVIŲ KALBOS RAŠ- TO SISTEMOS likimas būtų visai nesvarbus patiems lietuviams. Sa- votiškas patikrinimas - O GAL IŠ TIESŲ YRA TAIP? - leidyklos „Tyto alba“ 2013 m., Lenkijos institutui Vilniuje parėmus, išleista knyga - Magdalenos iš Nalenc-Gorskio Ko- marovskos, dabartinio Lenkijos pre- zidento Bronislavo Komarovskio močiutės, knyga „Sugrįžimas į Žemaitiją“. Keista, bet kompiuteris ne- sustreikavo lenkiškas pavardės ra- šant lietuviškai... Po dvasinio, kultū- rinio, kalbinio ir dar visokio kitokio šoko perskaičius keletą tos knygos lapų kilo klausimas: už kokių pi- nigų galima šitaip parsiaduoti, šitaip išduoti lietuvių kalbą? Nekalbū apie turinį: knyga parašyta patraukliai, bet dvarininkės lenkaitės, gimusios 1900 m., požiūris į 1863 m. sukilimą ir į dvaro vaidmenį valstiečių gyve-

nime kitoks nei 1879 m. gimusio valstiečio stinaus Jono Biliūno, apie kitokį dvarą skaitome bajoraitės Ša-

Išklausyk, Redkolegija!

trijos Raganos „Sename dvare“, bet tebūna tai tik įdomu... Svarbu kita: buvusią nepajudindamą, net sovieti- niais metais išlikusią rašto sistemą. Mokytis ne brolių latvių kalbos, kad nereiktų tarpininkės - rusų ar anglų - besikalbant su latviais, o lenkų, nes to reikalauja Lietuvos lenkai, o mes, lietuviai, tylime: tyli Lietuvos kalbos draugija, tyli mokyklų liuanistai, ne- žino, kokios pozicijos laikytis Vals- tybinė kalbos komisija. VALSTYBI- NĖS LIETUVIŲ KALBOS puolimui parinkta labai tinkama politinė situ- acija: įvykiai Ukrainoje, rinkimai į Europos Parlamentą, mūsų prezi- dento rinkimai... Negirdom, nema- čiom praspūdo žinia, kad KALBAI nereikalinga KONSTITUCIJOS ap- sauga. Niekas, jokia organizacija ar partija, nekvieta į referendumą, ne- binama nosinė, jei to reikia sakinio prasmė: Mineykų...

Švietimo ir mokslo ministerijai reikia sukurti ir buvę mokiniai, va- dinasi, mes, visi lietuviai, ir dabar- tiniai mokiniai nebesugebėsime per- skaityti lietuviškų (?) knygų, priva-

lu mokyti lenkų kalbos, agresyviai besibraunantis ir lietuvių kalbą, li- tuvių piliečių pavardės rašyti originalo kalba, buvo užmiršta, kad lenkai, kurių pavardžių rašyba taip rūpinamasi, - Lietuvos piliečiai, o jų gyvenama teritorija - visų mūsų LIETUVA, mažytė, vienintelė. Vai- kas, išmokęs skaityti gimtąją kalbą - lietuviškai, turi mokėti perskaity- ti visų Lietuvos vietovių pavadinimus ir jos žmonių vardus.

Atviru laišku kreipiuosi į savo rinktą Seimo narį Praną Žeimį, į ki- tus Seimo narius, į Lietuvos žmones, prašydamą ir Nepriklausomybės metais ginti ir saugoti gimtąją kalbą: lietuvių kalba parašytos jos piliečių pavardės, vietovardžiai - įrodymas, kad mes esame ir norime būti. Gal tiesiog rašykime laiškus - reikalavi- rinko parašų, jokia televizija nepa- kvietė į diskusiją - TAUTOS pasita- rima, nesu tikra, ar išspausdins ir mano straipsnį, - juk tai tik kalba, kas, kad vienas iš VALSTYBINGU- MO ir TAUTIŠKUMO požymių...

Balandžio 3 d. klausiausi E.Ja-

kilačio laidos „Dėmesio centre“. Deja, primenant, kad leidžiama kitų valstybių piliečių pavardės rašyti originalo kalba, buvo užmiršta, kad lenkai, kurių pavardžių rašyba taip rūpinamasi, - Lietuvos piliečiai, o jų gyvenama teritorija - visų mūsų LIETUVA, mažytė, vienintelė. Vai- kas, išmokęs skaityti gimtąją kalbą - lietuviškai, turi mokėti perskaity- ti visų Lietuvos vietovių pavadinimus ir jos žmonių vardus.

Atviru laišku kreipiuosi į savo rinktą Seimo narį Praną Žeimį, į ki- tus Seimo narius, į Lietuvos žmones, prašydamą ir Nepriklausomybės metais ginti ir saugoti gimtąją kalbą: lietuvių kalba parašytos jos piliečių pavardės, vietovardžiai - įrodymas, kad mes esame ir norime būti. Gal tiesiog rašykime laiškus - reikalavi- rinko parašų, jokia televizija nepa- kvietė į diskusiją - TAUTOS pasita- rima, nesu tikra, ar išspausdins ir mano straipsnį, - juk tai tik kalba, kas, kad vienas iš VALSTYBINGU- MO ir TAUTIŠKUMO požymių...

Nijolė KLIMANTAVIČIENĖ,
lietuvių kalbos mokytoja ekspertė,
dabar jau pensininkė

oliberalioje Lietuvos valstybėje tapo karštais jų „teisių“ gynėjais? Ogi pi- nigai dabar ateina ne iš Maskvos, o iš Briuselio. Jei jų srautas pradėtų tekėti iš Er Rijado, būvę ateistai-ko- munistai, ko gero, taptų tikratikiais musulmonais ir vėl pradėtų varžyti homoseksualių asmenų „teises“. Ta- čiau kol pinigai ateina iš Briuselio, reikia dalyvauti „projektuose“, imti pinigų iš ES „fondų“ ir rašyti moks- linius straipsnius apie tai, kad yra ne dvi, o kelios lytys, daug „seimos mo- delių“ ir apskritai esama nepaprastai didelės „gyvenimo būdų“ įvairovės. Aišku, tarp visų tų kovotojų už „ma- žumų“ teises yra ir tokių, kurie dir- ba, taip sakant, „iš idėjos“, - kaip sovietmečiu buvo „idėjinų“ komu- nistų. Tačiau dauguma kaip ir sovie- tmečiu tėra tiesiog *pardavėliai*. Ir tik nereikia įsižeisti! Parsidavėliškū- mas yra oficialiai neoliberalizmo ska- tinama laikysena. Juk ar netenka girdėti, kaip vadinamieji „ekonomi- kos ekspertai“ kalba apie tai, jog rei- kia nuolat siekti *parduoti save*, „dar- bo rinkoje“.

■ Lietuvos nacionalinės išsivadavimo kovos tragedija yra ta, kad buvo kovota už nacionalinę valstybę, kuri taip ir nebuvo sukurta

Būdama neįgyvendinama, neoli- berali utopija, kaip ir komunistinė utopija, bjauroja ir ardo žmonių gy- venimus bei žmonių santykius. Po- piežius Pranciškus savo programi- niame dokumente „Evangelii gau- dium“, „nežabotą kapitalizmą“ - o tai ir yra jo komunistinio žlugimo Lietu- vą paveręs neoliberalizmas - pava- dino „tironija“. Neoliberali Lietuvos valstybė kaip ir (didesniu arba ma- žesniu mastu) kitos neoliberalios dabarties valstybės yra šios pasau- linės palkūnininkų tironijos interesus aptarnaujantis instrumentas.

Su nacionalinės valstybės vėlia-

va tariamai išsivadavusi lietuvių tau- karštais jų „teisių“ gynėjais? Ogi pi- nigai dabar ateina ne iš Maskvos, o iš Briuselio. Jei jų srautas pradėtų tekėti iš Er Rijado, būvę ateistai-ko- munistai, ko gero, taptų tikratikiais musulmonais ir vėl pradėtų varžyti homoseksualių asmenų „teises“. Ta- čiau kol pinigai ateina iš Briuselio, reikia dalyvauti „projektuose“, imti pinigų iš ES „fondų“ ir rašyti moks- linius straipsnius apie tai, kad yra ne dvi, o kelios lytys, daug „seimos mo- delių“ ir apskritai esama nepaprastai didelės „gyvenimo būdų“ įvairovės. Aišku, tarp visų tų kovotojų už „ma- žumų“ teises yra ir tokių, kurie dir- ba, taip sakant, „iš idėjos“, - kaip sovietmečiu buvo „idėjinų“ komu- nistų. Tačiau dauguma kaip ir sovie- tmečiu tėra tiesiog *pardavėliai*. Ir tik nereikia įsižeisti! Parsidavėliškū- mas yra oficialiai neoliberalizmo ska- tinama laikysena. Juk ar netenka girdėti, kaip vadinamieji „ekonomi- kos ekspertai“ kalba apie tai, jog rei- kia nuolat siekti *parduoti save*, „dar- bo rinkoje“.

Daugiau kaip dvidešimt metų po komunistinio žlugimo neoliberalizmas buvo Vakary visam pasauliui taria- mas žodis. Net Kinijos milžinas, nu- simetęs vakarietišką komunistinio

junga, buvo priverstas paklusti neo- liberaliam „Vašingtono konsensusui“ ir kaip kadaise laisvosios rinkos utopijos tėvynė Didžioji Britanija netru- kus tapo „pasaulio dirbtuve“. Tačiau jau po 2001-ųjų rugsėjo 11-osios garsioji Franciso Fukujamos „istori- ybių oligarchinėmis struktūromis yra pajungta aptarnauti transnacio- nalinės finansinės oligarchijos ir to, ką Johnas Perkinsas savo knygoje „Ekonomikos smogiko išpažinties“ pavadino „korporatokratią“ (korpora- cijų valdžia), interesus. Neoliberalios valstybės egzistavimo tikslas ir prasmė - užtikrinti kapitalo (po Že- žumų) teises yra ir tokių, kurie dir- ba, taip sakant, „iš idėjos“, - kaip sovietmečiu buvo „idėjinų“ komu- nistų. Tačiau dauguma kaip ir sovie- tmečiu tėra tiesiog *pardavėliai*. Ir tik nereikia įsižeisti! Parsidavėliškū- mas yra oficialiai neoliberalizmo ska- tinama laikysena. Juk ar netenka girdėti, kaip vadinamieji „ekonomi- kos ekspertai“ kalba apie tai, jog rei- kia nuolat siekti *parduoti save*, „dar- bo rinkoje“.

NEPRIKLAUSOMYBĖ IR PUSINĖ MEILĖ TĖVYNEI

Paulius STONIS

Visuomenininkas, Red kolegijos svečias

Prieš porą metų žiniasklaidoje buvo pavišinti gyventojų apklausos rezultatai, kurie bylojo, kad didžioji dalis Lietuvos piliečių esą mieliau rinktųsi ekonominę gerovę, o ne Nepriklausomybę. Šiandien Rusijai vis labiau demonstruojant savo imperines ambicijas, tokie apklausų rezultatai Lietuvai – niūri žinia.

Jei tikėsime šiomis apklausomis, tuomet visai įtikinamai skamba ir vis dažniau pasigirstantys teiginiai, kad, naujajai raudonajai armijai pasukus Lietuvos link, jos piliečiai ne tik nesigins, bet su puokštėmis rankose puls sveikinti „išvaduotojų“. Sunku paneigti, kad taip mąstančių Lietuvoje tikrai yra. Bet vargu ar jų dauguma. Lyg ir sveiku protu suvokiama, kad nė vienas, vadinantis save laisvu, negali atsisakyti Nepriklausomybės, mainydamas ją į riebų kšną. Kita vertus, viskas priklauso nuo to, kaip kas tą Nepriklausomybę suvokia.

Valstybės nepriklausomybė net taikos sąlygomis iš kiekvieno piliečio

reikalauja kasdienės asmeninės aukos – nuoširdaus darbo kuriant savo valstybės ekonomiką ir kultūrą. Tad reikalingi dvasiškai tvirti ir ryžtingi žmonės, kurie visų pirma būtų sąžiningi patys sau ir visada gerai suvoktų, kad tik atkūrę Nepriklausomybę vėl atgavome galimybę būti tikrai laisvais asmenimis.

Deja, ugdytis tokį sąžiningumą sau vis dar kliudo kartojama graži pasaka, kad į kovą už Nepriklausomybę pakilo ir susivienijo VISA tauta. Linkstama pamiršti, kaip greitai atsiskleidė visai kita tikrovė, kai netikėtai tautą kovai sutelkusi vienybė kažkur išgaravo per 1992 m. pasaulį nustebinusius Seimo rinkimus. Tada pirmą kartą atvirai prasiveržė pražūtinga greitos gerovės ištroškusi dvasia. Dvasia, kurios vaikščiojančiais

įsikūnijimais sovietmečiu buvo geriausiai „integruotis“ išmokę kolaborantai ir konformistai.

Niekam ne paslaptis, kad būtent šių žmonių rankose anuomet buvo tiek politinės, tiek ekonominės galios svertai. Jiems priklausė ir tie, kurie užsiėmė priespaudą kenčiančių tautiečių mulkinimu, sąmonės kontrole, sovietinės ideologijos sklaida. Galima nesunkiai nuspėti, ką tokiems reiškė Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimas. Be abejonės, pirmiausia – grėmę prarasti tai, kas už „pavyzdinę elgesį“ sovietmečiu buvo pelnyta: gerovę, valdžią ir galią. Todėl šie žmonės iš atsikuriančios Lietuvos laukė ir troško tik vieno – gausesnės materialinės gerovės ir išsaugoti sovietmečiu turėtą statusą.

Panašūs ilgalaikio gerovės afekto

apimtų lietuvių balsai nuaidi ir šiandieninės tarptautinės įtampos sąlygomis. Vis pasigirsta keisti raginiai būti „santūresniems“ reaguojant į augančius Rusijos apetitus laisvų kaimyninių tautų atžvilgiu.

Suprantama, kad viską tik gerovės ir gausos matu vertinantis individas niekaip negalės suprasti, kam gi ta Nepriklausomybė. Vargu ar šitaip galvojančių žmogelių būtų galima pelnytai vadinti valstybės piliečiu. Jį derėtų įvardyti kitu vardu – tik muitinių postais nužymėtos teritorijos gyventoju. Jam ši teritorija nėra ir niekada nebus nei tėvynė, nei valstybė, o tik valdomų ir naudojamų resursų plantacija. Šis gyventojas turi vienintelį lūkestį – gausinti savo gerovę visomis, o ne tik leistinomis ir moraliai pateisinamomis priemonėmis.

mis. Jo ambicijas riboja tik trokštamų įgyti dalykų kaina.

Tokio mentaliteto gyventojas niekada netaps nė vienos valstybės patriotu ir nestos jos ginti. Mat piliečio patriotizmą, ištikimybę ir gebėjimą pasiaukoti savo valstybei gali įkvėpti vien asmeniškai išgyvenamas dvasinis ir moralinis ryšys su istoriškai susiklosčiusia ir valstybę kuriančia politine bendruomene – tauta.

Nepriklausomybę visada galima suvokti dvejopai. Jei manytume, kad tai tik atsiribojimas nuo tos pačios šalies piliečių ir bendrų valstybės reikalų, tai Lietuva ir liks „nepriklausoma“, nes čia niekas nepriklauso nuo jos piliečių. Kitas suvokimas: Nepriklausomybė yra būtina mūsų, tikrai dvasiškai brandžių asmenų ir laisvų piliečių, egzistavimo sąlyga.

Irmanto Sidrevičiaus nuotr.

SOVIETMETĮ LIAUPSINA LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

Paulius KRUOPIS

Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto IV k. studentas, Red kolegijos svečias

Tuo metu, kai mūsų politikai ieško Kremliaus agentų, vertėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos istorijos instituto parengtą monografiją „Epochas jungiantis nacionalizmas: tautos (de)konstravimas tarpukario, sovietmečio ir posovietmečio Lietuvoje“.

Visi monografijos istorikai nuoširdžiai apgailestauja, kad viešumoje vyrauja per didelis sovietmečio neigimas. Iš turinio matyti, kad nuspręsta gražinti „istorinę tiesą“. Iš dešimties knygų sudarančių straipsnių Sovietų Sąjungos okupacijos metams aptarti parašyti net 5 tekstai. Tačiau Vasario 16-osios Lietuvai skirta tik viena publikacija, o štai XIX a. tautiniam atgimimui, kurio metu ir susiformavo lietuvių nacionalizmas, neskirti nė du puslapiai.

Naivu manyti, kad istorikai gilinasi į aiškius nacionalizmo reiškinius sovietmečiu ir jų poveikį šiandieninei lietuvių tapatybei. Rezistentų, Katalikų bažnyčios kovos bei Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio

veiklos analizės jie apskritai atsisakė, motyvuodami tuo, kad pastarieji jau yra plačiai išnagrinėti lietuviškoje historiografijoje. Taip pat jų nedomina ir tokie tautiškumą legalioomis formomis gynę kultūros ir meno kūrėjai kaip filosofas Bronislovas Genzelis ar poetas Justinas Marcinkevičius, kurių nacionalinis požiūris pasireiškė santūresnėmis formomis. Įdomu, ar, be šių dviejų skirtingų patriotų grupių – rezistentų ir kultūrininkų, – apskritai dar būta nacionalizmo apraiškų ir tautiškumo rėmėjų okupacijos metais? Autoriai jų atranda ne vieną, mat knygoje „daugiau buvo domimasi istorinėmis situacijomis, kai tautinė ideologija patyrė konkurenciją ar susipynimą su kitomis ideologijomis“.

Išaiškėja konkreti pozicija – į nacionalizmą žvelgiama kaip į politinę ideologiją, kylančią iš valdžios.

Jeigu nacionalizmą priskiriame valdžios pozicijai, tuomet ir visus Lietuvos SSR nomenklatūros kadrus galima vadinti lietuviškojo nacionalizmo atstovais. Gilinantis į Viliaus Ivanausko tekstą paaiškėja, kad aukščiausi partiniai veikėjai kartu su rezistentais tapo „okupacijos aukomis“, panašiai kaip Chruščiovas 1956 m. XX Komunistų partijos suvažiavime irgi visus paskelbė „stalinizmo aukomis“. Savo ruožtu Vladas Sirutavičius gana moksliskai ir užslėptai plėtoja mintį, kad Antanas Sniečkus bei kompanija visuomet laviravo tarp Sovietų Sąjungos užmojų ir lietuvių tautos nepriklausomai nuo valdovo Maskvoje.

Šitoks konstruktyvistinis požiūris į „dirbtinį“ nacionalizmą leidžia iki šiol atvirai LKP CK šulams kartoti tą pačią seną frazę – „ir tada dirbome Lietuvai“. Knygos autorių pastangos komunistinių kolaborantų „nacionalizmą“ prilyginti Lietuvos Respublikos kūrėjų (J.Basanavičiaus, V.Kudirkos ir šali gynusių patriotų – savanorių, rezistentų) nacionalizmui yra ne tik šiurkščiausias istorijos klastojimas, bet ir politinio bei moralinio cinizmo viršūnė.

galvojo net sovietiniai tardytojai ir prokurorai.

Bandoma suformuoti vaizdą, kad lietuvių kaip tautos istorija – yra viena didelė kitų tautinių bendrijų išdavystė. Tokios sovietinės ir antitautinės bei antivalstybinės nuostatos sumaniai slepiamos tariamu vakarietiškumu bei europietišku, nes remiasi Vakaruose įsitvirtinusia melaginga ir amoralia istorijos koncepcija. Ignoruojamas akivaizdus faktas, kad Rytų Europos

sias mitas. Autoriai tvirtina: „Jeigu žiūrėsime į problemą [valstybingumo] ne emociškai, o akademiškai, sovietinės Lietuvos valdžios pastangos nuneigti Vasario 16-osios minėjimą nebuvo be pagrindo. Istorikai žiūrint Vasario 16-oji kaip Lietuvos Nepriklausomybės diena iš esmės taip pat tebuvo mitas“.

Toks teiginys pagrindžiamas moraliai nepateisinamu būdu – gruodžio 16-ąją (VKapsuko Lietuvos Tarybų Respublikos įkūrimo datą) ir Lietuvos liaudies socialistinę revoliuciją pastatant į vieną gretą su valstybingumą ir jo tęstinumą įtvirtinančiais dokumentais: Vasario 16-ąją, 1920 m. liepos 12 d. Maskvos sutartimi bei Moloto-Ribentropo pakto slaptaisiais protokolais. Sovietų pirštos mitinės datos suligiamos su tikrų nepriklausomai valstybei leidusių atsirasti įvykių datomis šitaip skaitytojo galvoje sąmoningai keliant visišką sumaištį. Toks chaosas akivaizdžiai leidžia atsirasti abejonėms, ar Lietuvos valstybė apskritai egzistuoja, jei visi svarbiausi dokumentai yra mitiniai. Panašiu principu nuneigiama ir Kovo 11-oji: „mitu virtusi istorija tampa socialine realybe, tam tikru laiku ir tam tikroje vietoje turinti įtakos priimamiems sprendimams“.

Lietuvos mokslo taryba gausiai finansavo šį straipsnių rinkinį pagal Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009-2015 m. programą. Tekstas tikrai neskatina gilintis į lituanistikos studijas, bet akivaizdžiai atbaido nuo tokių užmojų.

Visi monografijos istorikai nuoširdžiai apgailestauja, kad viešumoje vyrauja per didelis sovietmečio neigimas

Rimanto Zizo publikacijoje apie Antrąjį pasaulinį karą nebandoma plėtoti „lietuvių – žydšaudžių tauta“ linijos, bet atsiranda nauja, daug įdomesnė teorija, teigianti, kad lietuvių ypatingai pasidarbavo išnaudodami rusus, lenkus ir baltarusius nacistinės Vokietijos okupacijos metais. Įsimintiniausia yra prielaida, kad „sovietų karo belaisvių išnaudojimas buvo viena iš svarbiausių priežasčių, dėl ko Lietuvos ūkininkai buvo tremiami į Sibirą ir norint pritaikyti kitas sovietines represijas“. R.Zizas atvirai pateisina ar bent racionalizuoja šimtą tūkstančius lietuvių trėmimus. Ūkininkai buvo tremiami ne už tai, kad prisidėjo prie partizaninio karo ar tariamai buvo „buožės“, tačiau dėl to, kad galimai išgelbėjo rusų belaisvius nuo bado ir mirties. To nesu-

regionas išgyveno ne tik nacių, bet ir sovietų okupaciją. Juk tokia istorijos versija akivaizdžiai sutampa su Rusijos skleidžiamu praeities vertinimo šablonu, neigiančiu ar bent menkinančiu komunistinio totalitarinio režimo nusikaltimus. Drauge tokia eurorusiška istorijos samprata, akcentuojanti tik nacių kolaborantų padarytus nusikaltimus, nukreipia dėmesį nuo komunistų veiklos naikinančio poveikio okupuotai tautai.

Monografiją užbaigia Č.Laurinavičiaus ir V.Sirutavičiaus apibendrinantis straipsnis, kuris prilygsta tikrai lietuvių tautos istorijos juodinimo „klasikai“. Atsigręžiant į sovietų okupaciją, pradedama teigti, kad svarbiausias valstybės įrodymo faktas – Vasario 16-osios Nepriklausomybės Aktas – tėra paprasčiaus-